

60 P. Bd.

V₉

+

7.
Ad Illustrissimum Principem
ac Dominum

DN. ERNESTVM

DVCEM BRVNSVI-
CENSEM ET LVNE-
burgens.

ORATIO

BALTHASARIS CAMI-
NÆI I. V. D.

Qua eius celsitudini de novo susceptæ
gubernationis munere gratulatur.

*Dn. M. Ducano L'rd
mathematico claris
amico suo mittit*

*Francofurti ad Oderam, Typis Ni-
colai Voltzii.*

Camissoer

Anno cIo Io, xcIII.

DEUTSCHLAND

STADT BERNBURG

Dr. M. P. ...
...
...
...
...
...
...
...

...
...
...

QUOD alii coram verbis virtutibus summa cum laetitia & merito fecere, Illustrissime Princeps Domine clementissime, ut in hoc novo gubernationis tuae auspicio, quod subditorum officio & fide praestantium erat, affectionem animi sui cum voto beneuolae publice ostenderent; id cum non minus mihi, etsi absenti, cupide prolixeq; faciendum existimarem, non acquieui de me prius, quã quod multis de causis mihi praestandum intelligerem, re etiam ipsa perfecissem. In quo etsi me initio pudor quidam tardabat meus, quod non de futuros viderem, qui in quo ego officium sequerer, id vel palpum à meis moribus prorsus abhorrentẽ, vel aliorum essent interpretaturi: Vicit tamen fluctuationem istam recti conscientia, & eorũ qua me impulerant ad patrandum, quod recte constituissem respectus. Etenim recordabar me natura sic moderante ibi primum huius lucis spiritum hausisse, ubi à multis annis maiores tui sedem

aula habuissent, loco si non isto, quem cum poe-
ta Græco ubi terra appelles, tamen nõ pror-
sus infelice, quodq; caput est, et de sua patria
Ithacæ princeps prædicat, virorum ferace;
qui si vel in ipsis Caucasii montibus præstantes
nascantur, easdem sint virtute sua nobilita-
turi; quando, ut de Theologis Græcis quidam
dixit, non tam locus hominem, quam homo
locum exornat. Patria autem qui se nihil,
parumve debere autumat, ne ille humanita-
tem, non modo omnem exuerit, sed & erga
matrem sanctissimam enormiter impius, &
apprime sit iniurius. Etenim quidquid na-
tura benignitate accepimus, studio quæsi-
mus, industria ac labore parauimus, opera
deniq; et consilio nostro præstare possumus, id
omne ad salutem patriæ nos cõferre debere cum
ratio ipsa, tum sapientum monet auctoritas:
In quibus si Platonem audiamus, non hoc so-
lum largiemur, sed & alterum libenter dabi-
mus, nos eidem id, quo carius nihil habe-
mus, hoc est, nosmet ipsos quoq; debere.

Quin

Quin & illud animo subibat, non solum
vivendi, sed & discendi in patria me coepisse
primordia, ducente ad hoc ipsum me, cum
privata parentum cura, tum praeceptorū, quos
sive fato, sive scholae inspectorum diligentia, fi-
deles eruditosq; nactus eram, industria: ut si
quid forte, quod per exiguum esse lubens a-
gnosco, profecisse labore studioq; indefesso
existimer, id omne propemodum patriae, cu-
ius tu nunc Princeps illustrissime personam
publicam geris, acceptum iure summo feram.
Nec vero exciderant, quae Illustrissimus
princeps **VVILHELMVS** parens tuus
cum in vivis esset, tam parentibus meis, quos
ob servitia diuturna ac fidelia caros habebat,
quam mihi praestiterat beneficia. Etenim
cum ipse omni genere liberalis doctrinae egre-
gie, & supra quam plerorumq; principū fert
consuetudo, excultus esset; in primis vero
Musica elegantiore singulariter afficeretur,
non solum ille me puerum ob vocis, quae tum
erat suavitatem Musicaq; peritiam amabat

A 3

& in

Et in aulam accersebat sapius, sed et adultio-
rem in Academiis eadem benignitate ac cle-
mentia prosequeretur, subinde me, quo stu-
dia hoc prosequerer alacrius, liberalissime
munerans, ultroque stipendium, si eo uti volu-
issem deferens. Est enim hac auita laus prin-
cipum Luneburgensium, ut non ipsi solum a-
nimos suos regis disciplinis profunde imbu-
ant, sed et subditos suos ad colendas literas
benignissime invitent, quando eorum qui in
re non satis lauta sunt filios ad plures annos
in Academiis non exiguo sumptu alunt, ut eos-
dem, ubi ingenii agellum quantum satis est,
aut cuiusque captus patitur, subegerint, publi-
cis postea siue in Ecclesia, siue Repub. muneri-
bus praeficiant. Nec enim ita inepte iudicant,
ut solis theologiae studiosis, quod alicubi fit,
praemia deberi, aliarum disciplinarum culto-
res destituendos putent; quando satis intelli-
gunt, civitatem, quod sapiens ille Stagirites
dicebat, non ex medico et medico, sed variis
hominum generibus constare, neque quenquam
omnium,

omnium, in quo indoles quaedam virtutis e-
luceat, quemq; ab ortu ipso inclinatio quaedam
ingenita ad hanc aut illam vite partem quasi
trudat, negligendum esse. Namq; quod non
omnes omnia possumus, ab ipsa adeo natura
est, qua nos homines non quasi gladium, qui
in proverbio est Delphicum finxit, quem va-
riis vsibus aequè rectè accommodes: sed unum
uni rei studioque, quando plura simul, ea-
demq; rectè tractare difficile est, præcipue de-
stinavit. Id quod quemq; in se animaduerte-
re, in aliis et ab aliis agnitum non morose a-
uersari culpæ reuè oportet; nisi forte cōtra ra-
tionem Minerva inuita quem conniti debere
censuerimus. Ex quo fit, ut si quem virum
industriū vel aula ipsa, vel consulentiū
subsellia, aliæque functiones requirant, habe-
ant illustriss. principes in suis ut plurimum,
quos cum bono publico, & laude ipsorum pri-
uata præficere muneribus istis possint: Tutius
omnino, quam si easdem partes prorsus igno-
ro, de cuius integritate & fide non satis con-
stet,

stet, committant: Ut non immerito Illustris-
simus parens tuus, princeps grata posteritatis
memoria dignus, quoties simul de pluribus
deliberatum fuit, suis se bobus, quod dicitur,
arare malle dixit, maxime si eos aliis non
minus idoneos vidisset. Neq³ enim suorum
ita prapostere amans erat, ut eosdem ineptos
exteris magis idoneis preferendos putarit.
Quod qui faciat, nō absimilis sit illi, qui glan-
de in suis agris nata, quam siligine quæ alibi
prouenerit ridiculo admodum fastidio vesci
malit. Immo utrisq³ suis apud principē intel-
ligentem cōstabat honos, dignitas, premia: id
quod hodie ipsa adhuc testatur aula, sciūt sub-
diti, tota loquitur regio, tuq³ princeps **ER-
NESTE** non minus quam ceteras virtutes
paternas sine cuiusquā emularis inuidia. Nō
modo .n. nemo quem ille probarit, loco moue-
tur. sed et quos caros ei fuisse intelligis, tanto
impensius amas, foues, ornas. In quibus si
me fratresq³ meos numerem, nec ambitiose
me, nec infulse facturum existimem. Etenim
duos

duos illorum Martis alumnos, quotidie tibi
in aula praesto esse: tertium vero Musis dedi-
tum, quamprimum nuper ex Italia redierat,
informandis in Academia Ienensi illustrissi-
mis fratribus tuis praeficere voluisti: muneri
sane arduo & magni momenti, ut pote in quo
non solum ipsorum felicitas, sed & eorum
quibus olim illi imperaturi sunt salus prae-
cipua consistit: quod quando ipse satis intelli-
git, et in educandis fortunatorum filiis annos
iam plures versatur, hoc maiore quoque ea in
re fide utetur & industria. Me vero ipsum,
quem haecenus genus vitae & ratio studiorum
ab aula remouit longius, non modo non ne-
glexisti: sed & superiore anno, cum nuptias
hic ad Viadrum, satis longo à patria inter-
uallo celebrarem, liberalissime es muneratus:
quod cum mihi non solum gratum, sed & a-
pud collegas & novos affines, viros clarissi-
mos per honorificum accideret, iam tum opta-
ui dari mihi tempus illud, quo animi grati
affectionem cum praedicatione debita declara-
re publi-

B

re publi-

re publice possem. Quod quando nunc com-
modum satis illuxit, non modo non amitten-
dum, sed utraq; mihi manu prehendendum
putavi, non minus priuatum decere existi-
mans, ut se patrie principi probet, quam id-
ipsum à multitudine seu omnibus in uniuersum
requiritur. Itaq; cum ad gratulandum
animum adferam, quem negotium ipsum po-
stulat, proindeq; ex gratitudinis subiectionisq;
fonte mea fluat oratio, in spem maximam ve-
nio, ut si oratio hæc mea sua se, quam sponde-
re non possum numerositate elegantiaq; parum
probet, argumento tamen ipso placeat, & ab
scribentis animo ad vota & euque arden-
tes propensissimo, commendationis aliquid
acquirat; non secus, ut que ab iis, qui nobis
egregie cari sunt, dono accepimus, non tam
pretio, quam affectione erga dantem nostra
estimare metiriq; solemus. Omnis vero gra-
tulationis quasi fundamentum quoddam est
consideratio admiratioq; bonorum eius cui
gratulamur: que cum oratione nostra, et qui-
dem ita

dem ita sint explicanda, ut & virtuti debitum
persoluamus premium, & fauorem nostrum
precipuum fidei aliis faciendæ argumentum
non obscure contestemur, nemo erit opinor ita
alterius gloriæ vel inuidens, vel iniquus fa-
cti alieni censor, qui in quo rei ipsius natura
spectatur, id maligne ad adulandum, quo ni-
hil homine liberali indignius, comparatum
esse suspicetur. Quo ipso fretus, non operosam
nunc mei excusationem texam, ne dum anxie
nimis me purgare cupio, eo ipso illa, quæ di-
cturus sum in dubium vocare videar. Sed
non unius sunt generis Illustriss. princeps
ERNESTE, quæ in te non solum subditi
tui, in quorum oculis versaris, sed et viri prin-
cipes, literarum antistites, aliiq; rerum huma-
narum cordati censores conspiciunt suspiciuntq;
bona: alia tamen aliis illustriora, tibiq; magis
propria. Nã etsi ex quibus quales nascamur
in potestate nostra non est, sed à fortuna per-
det arbitrio tamen si cui ea felicitas contige-
rit, ut ex heroum sanguine ortum dicat, habet

B 2

profecto

profecto quo non solū in sinu, quod aiunt gau-
deat, sed & alios fortuna ista destitutos ve-
lut albis quadrigis præcurrat: Cum præsertim
constet principes ac reges, uti supra commu-
nem hominum sortem à Deo positi sunt, ita
etiam augustiore indole magisq; heroico ani-
mi ac corporis vigore ab eodem esse ornatos.
Itaq; quo ad natalium splendorem nullo prin-
cipum Germaniæ non modo non es inferior,
sed & multos antecedis, siue quis paternum,
siue maternum genus respiciat. Quis enim ni-
si historia prorsus ignarus, te ex ea familia
prognatum esse ignorat, quæ à multis retro se-
culis in hoc orbe Christiano pace belloq; fuit
clarissima. Etenim ut prisca illa ab HIN-
RICO vsq; LEONE, OTHONE
IIII. Imperatore, MAGNO Torquato
Hinrici Leonis trinepote, FRIDERI-
CO Imperat. BERNHARDO tri-
tavo tuo non repetam, & primos illustrissimæ
vestræ familiæ conditores GVELPHOS,
quorum laudes uti locus hic non capit, ita
neq;

neq³ eas ex dignitate texere possim, omittam;
quis queso patrum nostrorum memoria aucto-
tuo principe ERNESTO, quem ut no-
mine, ita & virtutibus praeclare representas,
fuit vel religionis amantior, pietatis verae
studiosior, vel beneficentiae aliisque virtutibus
regis magis addictus? Sane absq³ illo et pau-
cis aliis fuisset, qui tum inueteratae superstitioni
magno animo, nec minore periculo sese in
comitiis Augustanis anno 1530. opponebant,
non frueremur hodie immenso & ineffabili
illo repurgatae diuinitus per Lutherum reli-
gionis verae beneficio. Namq³ cum totus fere
orbis Christianus, Pontifex summus, Impe-
rator Romanus, omnes propemodum reges
& principes, maximi minimi aduersus ma-
gnanimum illum theologum Pontificis et mo-
nachorum errores vitia & imposturas libere
arguentem ac detegentem consurgerent, pient-
tissimus princeps & dux ERNESTVS,
quem itidem flagitiosi clericorum mores, vita
impura, & erronea doctrina iam pridem of-

fenderent, una cum IOANNE FRI-
DERICO Electore Saxonie, PHILIP-
PO Hassia Landgrauio, GEORGIO
Brandenburgico & principe ANHAL-
DINO non opinionum commentis, aut tra-
ditionibus pontificiis nitentem, sed scriptura
pugnantem, semperq; ad normam fidei pro-
phetarum & apostolorum doctrinam prouo-
cantem, in fidem ac clientelam suam, pericu-
loso quidem ausu, sed quod res tota à Deo
Germania miseriam tandem aliquando re-
spiciente erat, felici euentu receperunt prius
dignitatem, fortunas, ac vitam ipsam si usus
veniret amissuri, quam concessuri, ut de via
salutis, quam semel rectam agnouissent, in er-
rorum salebras & labyrinthos cum lesione
conscientie deducerentur. Itaq; omnia facie-
bant, que propaganda veritatis ac literarum
tum simul cum doctrina cœlesti in Germania
renascentium, esse putassent: templa, scholas
in sua quisq; ditione magno studio repurgan-
tes ac recte constituentes. Qua in re princeps
ERNE-

ERNESTVS utebatur piorum & do-
ctrina praestantium theologorū Henrici Boc-
kii, et Martini Oudermarchi, Luthero quo
ad faciei lineamenta prorsus simili, qui me
puero adhuc ecclesiam in patria docebat, ope-
ra. Praecipuus tamen Dn, **URBANI**
REGII erat labor & felix industria. Huic
enim episcopen ecclesiarum suarum commen-
dauerat; quam ipse quoq; quoad in vivis fu-
it, summa fide ac industria administrabat, ut
adhuc apud senes, qui eum nouerunt & do-
centem audire, desiderabilis eius sit memo-
ria. In hoc pietatis & religionis amplifican-
di studio auo tuo anno 1546, quo & Luthe-
rus obiit, rebus humanis exempto successit il-
lustriß. princeps **WILHELMVS** pa-
rens tuus pia memoria, qui ipsos annos tri-
ginta et unum patriam summa cum modera-
tionis & iustitia laude in perpetua & tran-
quilla pace feliciter rexit ita quidem, ut non
modo subditis minime grauis, ut multi: sed
& apprime carus, quod non nisi optimis con-
tingit,

tingit, fuerit: Id quod maxime tum videre
erat, cum eum senio ingruente simul animi
quidam morbus obruisset. Nemo enim in to-
ta ditione erat, qui non vicem principis opti-
mi doleret, fortunam miseraretur, proq³ eius
valetudine ac vita vota ad Deum immorta-
lem cum suspiriis gemituq³ funderet. Namq³
erga eos animo, quod de Ithaca principe poe-
tarum princeps predicat, prorsus erat pater-
no; non suis privatim commodis, potentia aut
cupiditati seruiens, quod tyrannorum esse
meminerat; sed uniuersorum saluti, cui pro-
curanda se à summo omnium gubernatore
Deo praefectum intelligebat, consulens. Ma-
ternum vero genus non minus illustri ducis
origine. Quis enim **CHRISTIANVM**
III. quondam Dania regem potentissimum,
& ut nomine, sic animo & vita vere Chri-
stianum ignorat? qui non modo pace bonus,
sapiens, iustus & pius: sed & bello strenuus
ac felix, adeoq³ in ipsa victoria, inconstantis
rerum humanarum memor, moderatissimus
fuit.

fuit, & quod bis vincere est, semetipsum cū
hoste unā superavit. Cuius rei cum aliās, tum
vero in Hafniensi illa obsidine, qua per totum
annum gravissima clausit ALBERTVM
Megapolitanum & CHRISTOPHO-
RVM comitem Aldeburgensem una cum
septem regni Dania Episcopis, egregia edi-
dit documenta. Etenim cum qui in urbe ar-
ceq; erant omnium rerum, maxime vero co-
meatus inopia gravissime, & ita quidem la-
borarent, ut ferro an fame acrius urgeren-
tur, incertum esset, rex optimus humanissi-
musq; ne sexus imbellis, & misericordia po-
tius quam miseria dignus Saguntinam illam
famem experiretur, coniugi Alberti puerpe-
ra, qua in ipsa obsidione filium LUDOVICVM
enixa erat, familiaq; ipsius necessaria
è castris summisit: senatui urbis civibusq; vi-
tam fortunasq; qua adimere iure belli poterat
conseruavit, pristina eorum iura ac privile-
gia non modo non infringens, sed & noua
constituens & vetera diplomate confirmans.

C

Erga

Erga comitem vero Aldeburgensem cum pri-
mis ei infestum, non minus tamen moderate
se gessit. Namq; cum urbe capta eum iam in
potestate haberet, & mulctare ex libitu proq;
ipsius merito posset: nihil tamen in eum statu-
it inclementius nisi quod supplicem verbis
duntaxat increpauit qui scilicet sine ulla cau-
sa, contraq; ius militia bello prius non denun-
ciato ditionem suam hostiliter inuasisset; in
ceteris sapienti hac & excelsum animum sa-
tis arguente vsus oratione. Quod si ait, iniu-
rias mihi meisq; subditis à te illatas vindica-
re, uti merebaris, vellem, occasio sane esset in-
manibus: sed maiorem meae clementiae & a-
gnationis nostrae, quam meriti tui rationem
habere constitui. Itaq; nunc alias conditiones
tibi non feram, nisi ut Daniam Sueciam &
Noruegiam eiures: principibus qui mihi
opem tulerunt negotii nihil facias, neq; dein-
ceps te gubernatorem Daniae appelles, sed a-
gnato paterna ditionis titulo te contentum fo-
re testeris. Ex hoc tanto, tam pio, felice &
laudato

laudato principe ac rege, cuius virtutum me-
moriam nulla unquam delebit obliuio, &
DOROTHEA Saxonica, **MAGNI**
ducis Saxonie inferioris filia, nata est illu-
stris heroina ac domina **DOROTHEA**
mater tua, sua ^{quodam} prater filias, septem li-
berorum masculorum in viuis Dei gratia
existentium, parens: in quibus te princeps
ERNESTE principem & primogeni-
tum enixa est: quo iure etiam ad te ditionis
paterne hereditas ac gubernatio peruenit:
quam ut feliciter secundisq; auspiciis suscepe-
ris, letis ac florentibus administres, latissimis
vero & optatissimis claudas, non solum pre-
cati sunt, & una mecum quotidie precantur,
quotquot tibi proxime ditionem totam obeun-
ti, sacramento fidem quam debent obstrinxe-
re: sed idem quoq; sibi de insigni illa tua cle-
mentia, humanitate, mansuetiq; pectore ac
vultu penitus pollicentur. Meminerunt enim,
id quod, si Plutarcho credimus, non parum
ad virtutem momenti habet, quibus maiori-

bus ortum ducas: recordantur quam diligen-
ter à primis annis una cum illustrissimis fra-
tribus ad pietatem beneficentiam, mansuetu-
dinem & alias virtutes regias educatus sis:
quanto deniq; studio postea in Academiis, id
quod ipsæ lubentes testantur & eo quo debent
ore prædicant, literas regias colueris, teq; ad
imperium, quod destinari tibi intelligeres con-
formaris. Unde spem non dubiam fouent, te
qui ad imperandum animum adferas pror-
sus paternum & intelligentem earum rerum,
quæ à te expectantur & expectari merito de-
bent, ita quoq; clauum Reip. moderaturum,
ut quæcunq; tandem tempestas ingruat, na-
uem in tuto sistas. Hic enim finis est impera-
toris artis, subditorum saluti consulere, hoc
est regem, hoc principem esse mala ab iisdem
auertere: siue consilio id fieri possit, quod opta-
bilius, siue armis opus sit, ad quæ non nisi
aliis remediis desperatis veniendum. Etenim
nec illius expertem esse principem eum oportet,
cui salus subditorum commissa sit, quiq;
secundum

secundum Homerum pastor populorum audi-
re et esse velit: quando Vegetio teste nemo est,
quem vel plura vel meliora scire oporteat,
quam principē, utpote cuius doctrina prodesse
debet, non ipsi solum, sed omnibus imperio ei
subiectis: neq; vero hoc, si usus veniat, aut a-
verti alia ratione vis impendentis mali non
possit, declinare, aut pusillo animo defugere.
Quod qui faciat, nā ille iam personam prin-
cipis deposuerit, & in meritam apud omnes
reprehensionem incurrat: praesertim cum inter
bruta etiam animalia videre liceat non pau-
ca, quae pro sui generis custodia animose,
cumq; periculo vitæ decertent: ut inde nō im-
merito Dion Chrysostomus regem tauro pro
armentis suis depugnante comparauerit. Nec
temere est quod apud principem poetarum A-
gamemnon dux Graecorum passim appella-
tur ἀμφοτέρου βασιλεύς ἀγαθός, κατὰ τὴν αἰχμητῆς.
Nam cum regem eundemq; bonum dicit, non
obscure consilii illi tribuit praestantiam, eumq;
non minus dextra, si forte hasta vibranda sit,

C 3

promptum

promptum affirmat. Consilio autem is mihi
valere censendus est, non qui omnia ea, quæ
in consultationem veniunt, suo cerebro ad a-
missim dimensa habeat: Id enim uti fieri vix
potest, ita neq; ab uno homine, qui non omnia
videt, neq; videre etiam potest, admodum re-
quirendum est; sed qui cum nihil in se desi-
derari patiatur, oculosq; mentis in omnes of-
ficii regii partes diligenter circumferat; alios
tamen etiam intelligentes, quodq; caput est,
bonos ac patriæ amantes viros in consilium
adhibeat, eorum monita salutaria, etiamsi cu-
piditati ipsius interdum aduersentur, æquo a-
nimo audiat & sequatur: nihilq; rerum, ma-
xime gravium, & quæ deliberationis sunt in-
ceptet, non requisitis prius aliorum ea de re
iudiciis. Nam qui suo per omnia stare voluit,
suntq; ut Græci loquuntur *αὐτονομῶνες* & sui
capitis, facile in consiliis aberrant, & sibi po-
pulisq; subiectis cladem accersant. Nec enim
in quo principes alucinantur, ipsos solum
tangit, sed luunt illorum lapsus ipsi etiam sub-
diti;

diti; ut non abs re Horatius dixerit, Quid-
quid delirant reges, plectuntur Achiui. Quo
circumspectius eos ad res gerendas accingi
aequum est, & ad prouidenda euitandaq; ma-
la non suis solum, sed & amicorum &
parentum suorum oculis auribusq; uti: quos
quo praestantiores magisq; fidos nacti fuerint
hoc minus vel errori alicui vel caco fortuna
obnoxii erunt arbitrio. Reuoluebunt autem à
se longissime, qui sub persona amicorum se in-
sinuant & obtrudunt adultores, pestes au-
larum & communis uitae perniciosissimas, ip-
sisq; hostibus hostes magis capitales, utpote
qui animis eorum, quos sectantur, non mel-
merum hoc est uera & honesta, sed mellitum
venenum instillant. Quo pacto uero illi à ve-
ris amicis dignoscendi sint, non est difficile
videre & luculenter id nos in quodam hy-
pognemate suo, cui ex ea re titulum indidit,
docuit Plutarchus, scriptor grauissimus: cu-
ius ego hic praecepta non inculco, neq; opus est
ad principem eo ingenio, prudentia, literis.
Pericu-

Periculum enim non est, ne quis tibi non ad-
uertenti obrepat; qui ver hoc stasis tue ita
circumspecte, moderate & grauiter exigas,
vt facile hoc genus hominum fomitem vene-
no suo serendo subductum esse, sit animaduer-
surum. Quin & in aula tua ii versantur ho-
die & a te in consilium adhibentur viri, quo-
rum candorem, integritatem ac fidem non
nunc demum explorare necesse habeas: Sed
qui iam à multis annis partim Illustrissimo
parenti tuo, partim tibi illustrissq; fratribus
tuis eam operam nauarunt, vt nunc merito
suo cumq; bono publico apud te in honore, pri-
uatim apud optimum quemq; in summa sint
existimatione, adeoq; in vniuersum cari cla-
riq; habeantur. Nemo enim est & in aula
ipsa & regione tota qui duo illa clarissima
aulæ tuæ lumina, viros nobilitate generis, do-
ctrina multiplici vsuq; rerum præstantissimos
Dn. IOANNEM HARTMAN-
NUM AB ERFA vicarium tuum
dignissimum, & Dn. IOANNEM A
BENE-

BENEKENDORF aula prae-
fatum non colat veneretur, amet: Nemo qui
Dn. D. FRIDERICI A WEIEN
Cancellarii tui integritatem, industriam, &
indefessum de patria benemerendi studium:
nemo qui reliquos consiliarios tuos Dn. D.
ANDREAM à DAM, Dn. FRAN-
CISCVM HAVSMAN & Dn. D.
ALBINVM viros scientia iuris, offi-
cio & fide praestantes non suspiciat, praedicet,
obseruet: quorum singuli, quae illorum mode-
stia est, hoc loco à me laudari graue sibi du-
cant; & ego huic quamuis forte non alieno
aut intempestiuo officio, ne quis me vel meri-
tis in me meosq; priuatis, vel amori id tribu-
isse suspicetur, lubens supersedeo. Noli enim
putare princeps illustriss, in obscuro latere
quibus quantisq; viris utaris, quamq; illu-
stria sint noua illius tuae gubernationis princi-
pia: quae quando summa ratione & pruden-
tissime constituta sunt, reliqua quoq; his con-
sentanea fore, nemo est qui dubitet. Predica-

D

tur

tur enim aula Cellensis, non ut de qua illud
poeta merito vsurpes: Exeat aula, qui cupit
esse pius: sed tanquam theatrum modestiae,
humanitatis, & reliquarum quae viros prin-
cipes ac politos homines decent virtutum:
quamuis etiam alias dictum illud pro oracu-
lo non habeamus, si simpliciter intelligatur;
cum praesertim vitia aula, non aulas ipsas inse-
detur; & vero experientia ipsa ac monu-
menta historiarum liquido satis ostendant,
ab multorum principum aulis pietatem, quae
chorum ceterarum virtutum ducit, minime
exulasse. Cum primis vero quae inter vos fra-
tres illustriss. rari prorsus exempli glutinata
& perpetua est animorum idem volentium
ac nolentium concordia, non vulgari benefi-
cio summi numinis vobis patriaeque nostrae
concessa: quam cum Deo gratam, vobis di-
gnam, & Reip. utilem vel me tacente intel-
ligatis, non est quod ad eam colendam mea
vos oratione inuitem: Meministis .n. illius
morituri regis barbari non barbaram tamen
ad. f.

ad filios, quos plures relinquebat orationē, fa-
ctumq; memorabile. Etenim quo magis ipsis
studium concordia commendaret, idq; ita ani-
mis eorum insculperet, ut nō verba solum au-
ribus influerēt, sed et rei quoddam simulacrū
mentibus eorum insinuaretur, fasciculum te-
lorum arte ligatorum singulis frangendum
tradidit: cumq; id nemo illorum posset, singu-
las eis sagittas, quas facile confregerunt, de-
dit, iunctos eos & unanimes invictos fore o-
stendens; diremptos vero & sibi dissidentes
omnium iniuriis expositos, & cuius obtritu
faciles futuros. Pergetis itaq; quod facitis
cum hac, tum aliis heroicis virtutibus floren-
tem nominis vestri famam illustrare; quod
erit non difficile, si principes & reges in ter-
ris quasi Deos quosdam sive vicarios Dei
esse, & naturam eius imitando ipsi quam si-
millimos effici existimaveritis: In quo sane
tam principis ipsius, quam subditorum non
postrema salus, felicitasq; consistit. Namq;
cum numine illo ter maximo nihil magis sub-

lime ac sanctum sit, tollet quoque humo animum
princeps, eundemque in Deum, verum & sum-
mum bonum defigens, pietate imbuet, quae ve-
re religionis nixa sit fundamento: cumque in-
telligat Deum non ceremoniis gestive exter-
no, sed animi deuotione, vita sanctimonia,
perpetuaque officii functione coli, subditos
exemplo suo, ad quod illi se facile componant,
eodem inuitet. Quod etsi beneficii satis est,
immo beneficiorum maximum, tamen non
minus aliis quoque quibus potest bonis affatim
eos cumulabit, imitabiturque beneficentia natu-
ram eius, cuius in terra vices gerit, ut cura
pater, meritis vero ceu propitium quoddam
numen existat, cuius providentia benignita-
teque fruantur privata domus, ciuitates, regio
tota: ita quidem, ut publica pax salua sit, ho-
stes consilio & manu arceantur, seditiones
quiescant, necessaria suppetant, probi sint tuti
ab iniuria, non improbi à poena, leges bonae
vigeant, ius æquum dicatur, denique educatio-
nis inuentus recte prospiciatur, & si quae aliae
sunt.

sunt muneris regii partes; quarum plures utiq; recensere possim, explicare autem hoc loco plenius non debeam, ut quas ipse satis perdidiceris, iamq; in actum quotidie deducas. De postremo tamen pace tua paulo agam pluribus, quod neglectum exitio est, non ei solum, quo id accidit seculo, sed posteritati quoq; quam fœdè prodi, et in summam ignorantiam efferamq; barbariem sensim coniici necesse est, si seminaria omnis cultus humani, & officina virtutum supine habeantur. De scholis loquor, maxime puerilibus; quas paucas recte constitutas esse, & si quæ adhuc sunt, paulatim collabi ac deficere, vulgatissima apud omnes querela est, apud paucos seria mali illius emendandi cura: quæ si quem forte tangit, eo vel loco non est, ut consilium quis ab ipso requirat, vel si est, desunt qui monentem audiant; ut non dicam de iis qui fontem illius defectus non perspiciunt, qui mihi geminus (si modo definitus esse potest errorum numerus) videri solet. Primum enim docen-

D 3

tibus

tibus etatem istam, Deum immortalem quā
gravi & molesto, si fideles sint, labore! pere-
xigua passim constituta sunt premia adeo
quidem ut canum aut equorum magistri ac
domitores meliori ut plurimum sint conditio-
ne, habeanturq; passim liberalius. Quo fit, ut
qui paulo sunt eruditiores, operam suam tam
vili pretio nemini addicant, & quidvis ali-
ud agant potius, quam se in istos pulveres sine
ullo fructu demergant: Vel si quem forte eo-
darum illud necessitatis telum adigat, diu se
in pistrino illo teneri haud patiatur. Idoneis
ergo non existentibus, (nec enim ita leue mu-
nus est, ut putatur, diuersi ingenii pueros eos-
demq; plures recte informare) sumuntur qui-
cunq; saepe nec ingenio nec moribus culti, hoc
ferociores in etatem teneram quo ipsi indocti-
ores et vita humana, quam per etatem pleriq;
nondum intelligunt, imperitiores: vel si quis
forte offertur, qui aliquo sit ingenio aut do-
ctrina, subito iterum auolat, & ad alia pri-
uatim magis utilia sese conuertit. Crebra au-
tem

tem ista preceptorum mutatio quid boni, siue
mali potius discentibus adferat, nemo est
omnium qui ignoret; quando quæ unus vix
multo labore pueris recte inculcauit, alter ut
antecessore doctior habeatur, iterum dedisce-
re iubet, alias et nouas imperita iuuentuti nu-
gas, tanquam oracula è tripode petita, obtru-
dens. Quo accedit etiam alterum, priore non
minus exitiosum, quod formatores pueris præ-
ficiuntur nõ tam iudicio, quam affectu, quena-
quisq; forte, cui cura illa commissa sit, hause-
rit, vel ex opinione sua, vel commendatione
alicuius amici ceca. Videas enim paucos bo-
num ea in re publicum spectare, sed à plerisq;
non tam scholæ magistros, quam filiabus ma-
ritos, aut parochiarum successores queri: Aut
si qui forte iudicium alienum sequi, & ab A-
cademiis quod fieri semper oportebat, eos pe-
tere necesse habeant, non eos ibi consuli, quo-
rum iudicio ea in re standum erat, sed quos-
nis, modo fama celebriores sint, & vel nobis,
vel cuiquam nostrorum familiaris noti,
diversa

diuerso quam in aliis artibus fit instituto & exemplo. Medicum enim non à theologis, neq; theologum à Iurisconsultis, neq; Iurisconsultum à philosophis, sed suo singulos collegio petimus: recte omnino, cum artificii in sua arte credendum esse, vulgatum nos verbum doceat: at scholæ moderatorem qui è philologiae castris accersendus erat, à quibus postulamus. Unde accidit, ut cum illi eos, qui studiis istis humanioribus se dederunt, ignorant, alios ad munera ista ablegent & promoveant, qui vel ipsis noti sint, vel eandem secum disciplinam colant: qui quando sua priuatim agunt, & de puerorum profectu parum sunt solliciti, fit ut scholasticum officium sit proximum vel ad sacerdotium aliquod optimum gradus, vel certus ad procuratorum aut senatorum subsellia transitus. Rectius autem omnino sit & publice etiam utilius, eos adhiberi, qui annos plures et si fieri possit, vitam totam isti officio impendere constituisent, id quod nemo fere animum inducit, nisi laboris

laboris tedium præmi magnitudine dilua-
tur. Itaq; recte fecit & præclare sapientissi-
mus & optimus princeps **EBERHAR-**
DVS piæ memoriæ, Episcopus Lubecensis &
Verdensis, ex nobilissima Holliorum familia
natus, qui qua erat prudentia & erga literas
amore ante annos quindecim, si recte recor-
dor, scholam novã Verda aperuit; siue vete-
rem potius correxit, eamq; pluribus collegis,
quo laborem ferrent facilius, & novis rediti-
bus auxit, ita ut ex eo tempore nemo fere eo-
rum, qui ibi iuventutem hætenus docent, fun-
ctionem istam deserere, & aliam querere
voluerit. Secutus autem ea in re fuit viri
clarissimi & de bonis literis in Saxonia hac
nostra præclare meriti **Dn. D. Ioannis Case-**
lii præceptoris & amici mei multis mihi no-
minibus colendi consilium ac $\sigma\kappa\iota\alpha\gamma\epsilon\gamma\epsilon\gamma\phi\iota\alpha\upsilon$ quam
ipse animo suo exadificatam erudito libello,
cui titulum fecit, de ludo literario recte ape-
riendo, omnibus eruditis ob oculos posuit. Ad
hanc quasi normam si cum alias, tum vero pa-

E triæ

tria scholam constitui dirigiq; iubeas, eamq;
adificio commodiore & redditibus necessariis
augeri cures, rectissime omnino facias, et be-
ne merearis de subditis tuis et aliis quam plu-
rimis haud vulgariter. Quod quando ipse
praclare intelligis, in ceteris tuis gravissimis
hanc quoq; curam tibi cura diligenti esse pati-
eris. Ita enim opus est, & de insigni ista tua
erga studia bonarum artium affectione Mu-
sa ipsa sibi promittunt, gratæ futurae tuarum
laudum decantatrices non solum quoad tu fu-
eris, sed quam diu ipsa erunt, hoc est humani-
tas & litera. Haec enim illam pariunt, ma-
tremq; filia perpetuo ac libens comitatur, ut
rectè omnino poeta dixerit, eum qui fideliter
artes bonas didicerit, facile feritatem omnem
exuere, & si quid aliud sit in animo ipsius ne-
vorum ac vitiositatis. Fidelem autem litera-
rum cultum esse oportet, hoc est rectum & ve-
rum, quiq; in usum publicum & privatum
multorum redundet. Nō enim nulli sunt, qui
à studio sapientiae virtutis & officii cultum
sejun-

seiuungunt, præclare se profecisse putâtes, si modo docti audiant ingenione excellent; in vita vero & moribus quouis homine plebeio magis sint insulsi, ambitiosi, maligni, auari, iniusti & nulli non affectui obnoxii; ut vel hinc merito in literatos iactari vulgo videatur nihil eruditus (si modo hoc nomine appellandi sunt, qui professionem studii, vita abnegant) esse peruersus. Vnde ipsa literæ vitiis colentium male interdum audire apud viros bonos, eosdemq; simplices, qui fontem huius rei verum non perspiciunt, coguntur. Itaq; ut nemini bono quidquam boni inuidere par est, ita optandum sit ingeniosissimos quosq; si iidem improbi & peruersi sint animi, in literis non proficere; ne acumine mentis, quod saluti datum erat, ad malitiam & perniciem aliorum abutantur, fiantq; pestes generis humani, adeoq; sui ipsius. Etenim ut homo naturæ bonitate adiutus, excultus vero et recte conformatus educatione et doctrina, perfectissimum in ceteris est animal: sic idem si legum vincula

ruperit, iustitiæ limites migret, pessimum est
omnium, & quavis fera bestia nocentius. In-
iustitia enim armis prædita, ut in politicis A-
ristoteles inquit, omnium est gravissima, a-
deoq; intolerabilis: Hominem vero natura ab
ortu mentis armavit acumine, & in agendo
vigore ac solertia: quibus quis ut gladio an-
cipiti recte ac secus uti possit. Quod cum ani-
maduertisset olim Socrates, unus omnium
sapientissimus, etiam oraculi testimonio ha-
bitus, non præpropere aut subito adolescentes
ad dicendum, aut res in repub. iudicandas ac
gerendas accedere volebat; sed tum demum,
ubi quod satis est ingenium doctrina, animus
σωφροσύνη, mores humanitate ac modestia im-
buissent: in omni deniq; officio viri boni essent
confirmatiores. Sic enim non facile eos lapsu-
ros iudicio putabat, neq; ambitione transuer-
sos actum iri, neq; ullam in partem ab hone-
statis iustitiæq; præscripto abituros. Secus qui
facerent, & ad Remp. adferrent, pro iudicio
recto & maturo temeritatem inconsultam,
pro

pro animi moderatione ambitionem ac fastū,
pro humanitate ac modestia indomitos affe-
ctus, ab iis non modo boni nihil sperari posse,
sed diuersa & aduersa omnia metuenda esse.
Id quod in plurimis euentus ipse non raro
comprobauit. Critias enim certe & Alcibia-
des, ut de aliis non dicam, cum ipsi quoq; reli-
cta Socratica disciplina premature ad concio-
nem populi & curiam prouolarent, summosq;
honores adipiscerentur, abuti occasione rei be-
ne gerenda, quam ad salutem publicam eam
conuertere maluerunt. Itaq; cæci ambitione et
eneruati florentis fortune deliciis, omnia ad
potentiam priuatam & explendas cupiditates
suas retulere; unde non mirum si & se consi-
liis prauis, et una florentissimam illam Athe-
niensium Rempub. implicarunt, ac in pericu-
lum cladesq; coniecere. Quin fuit hoc semper
sue fatum sue infortunium eius Reipub. ut
quamuis optimis legibus preclare constituta
esset, ab hominibus tamen ambitiosis iisdemq;
disertis, hoc est oratoribus iuueniculis, qui eta-

te & usurarum nondū essent confirmati, con-
cutteretur gravius. Magna .n. vis est disertæ
orationis, apud populum maxime, qui nō tam
quid dicatur, & rationum momenta expen-
dit, quam à quo, et quanto apparatu dicatur,
attendere solet. Sed quid ego prisca comme-
moro? Recentia forte magis moveant et illu-
striora sint, nisi eadem odiosa: sed sint sane.
Quis enim hodie nescit, quam anno abhinc
secundo unius adeo hominis, quem subito for-
tuna extulerat, calidis ut comicus ait, calli-
disq; cōsiliis superior Saxonia laborarit gra-
viter, adeo ut nisi quis Deus fatum hominū
innocentum, quibus ille exitii laqueum iam
tetenderat, respexisset, iam conclamatum de
multis esset; Immo Germania tota maximis
implicata et convulsa motibus, siue religionē,
siue imperium ipsum respicias. Id quod cau-
tioni & exemplo esse possit tam iis quos ad la-
tera regum ac principum Deus locavit, quam
principibus ipsis: his quidem ne adulatoribus
& sycophantis, qui ad bonorum oppressionem
sua

sua dirigunt consilia aures patulas, multo minus
animum apertum prebeant; sed toto eos
corde auersentur, omniq₃ cura à cōspectu col-
loquioq₃ suo arceant atq₃ propellant: Illis vero
ut nihil vlla in re suadeant, tentent, molian-
tur, machinenturq₃, nisi cuius rationem Deo,
cui omnia humana, etiam arcana patent; &
cōscientia, qua nihil cuiquam occulit, iustam
& veram reddere possint. Euentum enim
prestare sapiens non tenetur, neq₃ qui sapiat
id à quoquā requirat. Verum, ut dixi, Prin-
ceps illustriss. non minus de consiliariis tuis
viris integerrimis ac sapientissimis, quam de
te ipso, tua prudentia, virtute, animo in sub-
ditos paterno, cura in Remp. vigili, clemen-
tia & studio bene de omnibus merendi singu-
lari, optima queq₃ ominantur, sperant et spon-
dent sibi omnes, quotquot te, vitam, moresq₃
tuos cognitos habent, aut veris coloribus ab a-
liis pingi vident, audiuntue: Quorum expe-
ctationem uti fallere nunquam voles, ita nec
te siue hoc seculum, siue posteritas debito virtu-
tis &

tis & recte factorum premio, vera nimirum
ac perpetua gloria, plenoq; laudum tuarum
praconio defraudabit. In quo pangēdo si quid
ipse valeam, nominus tum nervos ac vires in-
genii mei, quamuis angusti, & tantæ moli fe-
rendæ imparis sum periclitaturus, quam nunc
mirifico patriæ, tum vero tui Dux incly-
te amore & observantia, (si hisce ad Prin-
cipem vocabulis utendum est) accensus in-
flammatusq; successum & fortunam conati-
tibus tuis egregiis secundam, tranquillamq;
pacem, & benignam ac æquabilem felicitatis
auram toti gubernationi tuæ, quam diuturnā
is, à quo illa est, faxit, libens me-
ritoq; precor.

153456

ULB Halle 3
002 677 407

VD 77

omnibus. Sanctus sanctus

Qommunicantes et noctem ut dicitur
sacratissimam celebrantes. qua bea-
tissime intemerata virginitas. huius mundi
salvatore. Sed et memoriam venerante-
mus eiusdem gloriose semp vir- ginis mar-
tris eiusdem dei et domini nostri ihesu christi. Sed et
torum apostolorum tuorum

Qommunicantes. et diem sacratissimum celebra-
tes. quo unigenitus tuus in tua terra gloria. coele-
stis in veritate carnis nostre visibiliter carnaliter
apparuit. Sed et memoriam

Qommunicantes et diem sacratissimum celebra-
tes. quo dominus noster ihesu christus pro nobis est
Sed et memoriam. Hanc igitur oblationem

7.
Ad Illustrissimum Principem
ac Dominum

DN. ERNESTVM

DUCEM BRVNSVI-
CENSEM ET LVNE-
burgens.

ORATIO

BALTHASARIS CAMI-
NÆI I. V. D.

Qua eius celsitudini de novo susceptæ
gubernationis munere gratulatur.

*Dr. M. Duncano L'ed
mathematico claris
amico suo mittit*

Francofurti ad Oderam, Typis Ni-
colai Voltzii.

Anno MDLXXIII.

